

Станислава Бараћ
Институт за књижевност и уметност
Београд

Феминистичка компаратистика: о два модела еманципације

Rod, modernost i emancipacija: uredničke politike u časopisima "Žena" (1911–1914) i "The Freewoman" (1911–1912) / Ana Kolarić – Beograd: Fabrika knjiga, 2017 – (Beograd: Standard 2) – 253. str., 22 cm. – ISBN 978-86-7718-168-0

У пољу саду већ стабилизваних студија феминистичке периодике унутар домаће академске хуманистике, објављена је монографија Ане Коларић под насловом *Rod, modernost i emancipacija: uredničke politike u časopisima „Жена“ (1911–1914) и “The Freewoman“ (1911–1912)*. Ова лепо опремљена књига (која излази као 102. наслов у реномираној Едицији РЕЧ), настала делимичном прерадом ауторкине докторске дисертације, заправо је резултат петогодишњег истраживања у оквиру научног пројекта *Књиженство, теорија и историја женске књижевности на српском језику до 1915. године*.

О контексту настанка књиге ауторка нас детаљније обавештава у завршним „Захвалама“, као што о изабраној теми, сопственој методолошкој и идеолошкој позицији, и предузетим истраживачким корацима, прецизно говори у „Уводу“. Овај поступак Ана Коларић спроводи доследно до краја књиге, тако да се слободно може рећи да не постоји методолошки, идеолошки, теоријски и садржајни аспект књиге који ауторка није и аутометакритички елаборирала. Другачије речено, у 250 страница комплексног научног текста садржан је практично и њихов могући приказ. Комплексност овде не подразумева отежану читљивост, већ је, напротив, последица истраживачких, мисаоних и језичких способности ауторке, које као крајњи резултат дају текст са више паралелних значењских нивоа, а који се чита са лакоћом.

Зато, и на почетку назначени субдисциплинарни оквир монографије, јесте само један од њених дисциплинарних и методолошких оквира. Уколико бисмо покушали да направимо одређену „хијерархију“ проблемско-методолошких слојева ове студије, рекли

бисмо да њен највиши ниво представља теоријска анализа односа између рода и модерности; на другом месту налази се, такође теоријска, елаборација историјског феномена еманципације жена, процеса који још увек траје; затим, ту је компаративна анализа два феминистичка часописа преко које се спроводи компаративна анализа два модела женске еманципације у конкретном историјском тренутку; а завршни слој студије чине њени дескриптивни делови: описи конкретних часописа и конкретних услова који их обликују.

Како ови слојеви у тексту постоје паралелно, тако и читаоци истовремено откривају животне приче Доре Марсден и Милице Томић, прате узбудљиву историју оба часописа, упознају се са њиховом унутрашњом жанровском и идеолошком динамиком, следе ауторкину аргументацију о плуралном – феминистичким истраживањима унапређеном – разумевању модерности и (књижевног) модернизма, и упознају се са богатом литературом из области студија периодике, рода и модернизма, како англоамеричких тако и домаћих. На овом месту треба напоменути да Ана Коларић многе појмове, дефиниције и разматрања енглеских и америчких теоретичарки и теоретичара, уједно и практичара проучавања периодике (Роберт Скоулс, Клифорд Вулфман, Барбара Грин, Луси Дилеп), прва преводи са енглеског на српски језик. Исто тако, постојећа знања и дефиниције домаћих истраживача периодике (пре свега, Ђорђија Вуковића и Слободанке Пековић) ауторка поставља у глобални контекст. Довршење оваквих племенитих компаративистичких настојања било би остварено преводом целокупне ауторкине монографије на енглески језик, која као оригиналан прилог англистици (да скренемо пажњу на још једну дисциплину којој ова интердисциплинарна студија припада) то свакако заслужује.

Сва ова сложена грађа организована је у 11 делова. Основни део књиге чине „Увод“ и „Поговор“, као оквир, и између њих следећих седам поглавља: [1] Студије модерне и феминистичке периодике; [2] Дора Марсден, “The Freewoman” и слободна жена; [3] Милица Томић, “Жена” и еманципована Српкиња; [4] Родни идентитети, сексуалност и морал у часопису “The Freewoman”; [5] Родни идентитети и сексуална педагогија у часопису “Жена”; [6] Темељи феминистичке књижевне критике: рани радови Ребеке Вест; [7] Негователнице и верне љубе: у књижевним прилозима у “Жени”. Након главног дела следе „Захвале“ и „Библиографија“.

Као што се може видети, Ана Коларић је компаративну анализу два часописа/модела еманципације/модерности извела тако што је наизменично, у засебним поглављима анализирала три основна проблемска поља која је уочила и у британском и у српском „случају“: (1) прво поље чине биографија уреднице и друштвени контекст њеног феминистичког деловања, концепција часописа и феминистичка идеологема (слободна жена / еманципована Српкиња) односно модел еманципације који часопис промовише; (2) друго проблемско поље чине репрезентације родних идентитета и, посебно, сексуалности; (3) док треће поље представља сфера књижевности. Захваљујући оваквом начину излагања, читаоци студију могу да прате као теоријску анализу поменутих проблемских комплекса а не нужно и као компаративну анализу; такође, могу да се ограниче на само једну од две „националне“ студије случаја – јер међу њима нема додира и узајамног утицаја; а могу и да јој приступе као првенствено компаративној анализи. У последњем случају, вредност монографије Ане Коларић лежи у чињеници да поређење није учињено ни по контактном начелу ни на основу типолошке сродности, већ се пошло од једне прецизне историјске датости: два геокултурно удаљена феминистичка часописа почела су да излазе исте, 1911. године. Из ове компаративистички иновативне, а феминистички ангазоване, позиције, произашла је и теза односно утемељена спознаја о постојању индивидуалистичког и колективистичког модела еманципације жена у Европи на почетку двадесетог века.

Књига *Род, модерност и еманципација: уредничке политике у часописима „Жена“ (1911–1914) и “The Freewoman“ (1911–1912)* представља изузетан допринос домаћим студијама рода, периодике и културе. Једна од њених врлина је и чињеница да је писана тако да је могу читати и искусни истраживачи и почетници. Они који добро познају историју домаћег и британског феминизма, па чак и садржај одговарајућих репрезентативних часописа, сазнаће и много тога новог, а свакако ће у будућа истраживања поћи опремљени поузданим појмовним и методолошким оруђима. С друге стране, студенти који се са овом темом тек упознају, разумеће је без тешкоћа али и без поједностављивања, захваљујући ауторки која уме да исприповеда причу а да ни на трен не занемари захтеве научног дискурса.